

ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ В ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В АЕРОКОСМІЧНІЙ ГАЛУЗІ

Гаплевська О. І., старший викладач
Національний аерокосмічний університет «Харківський
авіаційний інститут»

Використання гендерного підходу до аналізу сучасної соціальної діяльності загалом і в авіаційній галузі зокрема слід розуміти не тільки як ознайомлення з новим його потенціалом, але і як суттєву базу для вивчення постійних зміни ціннісних пріоритетів людства. Перегляд традиційних уявлень стосовно сталих форм існування людей необхідний не тільки для розуміння їх взаємодії, відношень та стосунків, а і для їх практичного вдосконалення. Розуміння гендеру дає можливість для більш глибокого і всебічного аналізу комплексного конструювання проблем, які пов'язані з наявними відмінностями, притаманними чоловікам та жінкам, що поширюються не тільки в пізнавальних, науково-аналітичних процедурах і не тільки натурально-біологічного напрямку, але і в історичному та культурно-символічному.

У минулому космос загалом вважався чоловічою сферою, де переважали чоловіки-астронавти та науковці. Роль чоловіків професіоналів прирівнювали до маскулінності до технічної майстерності та готовності до ризику. І цей факт, ставив жінок у ситуацію, де вони змушені були долати не лише професійні вимоги, а й усталені думки стосовно того, хто вважається «відповідним» до таких ролей. У цьому контексті негативні факти були і в авіаційній галузі, у якій умова про заборону вагітності є дуже поширеною під час прийняття на роботу молодих жінок, майбутніх стюардес. Щодо дискримінації стюардес за ознакою статі варто зауважити, що вони завжди зазнавали обмежень, які не застосовувалися до співробітників чоловічої статі – стюардів. Обмеження були пов'язані переважно з віком і шлюбом, це питання висвітлюють

С. В. Вишновецька та А. М. Шарко в роботі «Окремі проблеми дискримінації працівників авіакомпаніями-роботодавцями».

У колективній монографії «Людина, суспільство, держава: гендерний вимір» дослідники звертають увагу на те, що гендерній рівності загалом у науці і в науці трудового права зокрема присвячено достатню кількість публікацій, навіть на рівні дисертаційних досліджень, проте ця тема не втрачає своєї актуальності. В умовах цифровізації ринку праці і появи нових нестандартних форм зайнятості зростає гендерний дисбаланс, що проявляється в професійній гендерній сегрегації. Однією з актуальних проблем трудового права є проблема забезпечення гендерної рівності, ліквідації дискримінації за ознакою статі та застосування способів, спрямованих на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків реалізовувати рівні права у сфері праці. У статті 1 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 8 вересня 2005 року № 2866–IV міститься легітимне визначення поняття «гендерна рівність», під якою розуміють рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дає змогу особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства.

При цьому рівні права жінок і чоловіків – це відсутність обмежень чи привілеїв за ознакою статі; рівні можливості жінок і чоловіків – це рівні умови для реалізації рівних прав жінок і чоловіків. Як вказував Конституційний Суд України, гарантована Конституцією України рівність усіх людей в їхніх правах і свободах означає необхідність забезпечення їм рівних правових можливостей як матеріального, так і процесуального характеру для реалізації однакових за змістом та обсягом прав і свобод.

Тому можна погодитися з британською дослідницею Джудит Батлер, яка в роботі «Гендерні проблеми: фемінізм та підриив ідентичності» вказує на те, що гендер – це не природжена характеристика, а соціальна поведінка, яку люди реалізують через дії та взаємодії, і що гендер поступове стає засобом сумісного упорядкування соціальної практики.

Сьогодні аерокосмічна галузь саме і являє собою приклад жіночої активності, що раніше викликала сумнів та недовіру.

Як відмічає Надія Северин у роботі «Гендерна стратегія в аерокосмічній галузі: жінка в авіації», сьогодні професія пілота цивільної і військової авіації, конструктора літаків не має гендерних обмежень. Зокрема в Україні жінки вміють не лише вправно керувати літаком та гелікоптером, працювати з металом, робити складні технічні розрахунки, але й змінювати стандарти, реалізовувати надважливі проекти в авіаційній галузі. Сьогодні важко спростувати те, що жінки руйнують бар'єри й відіграють вирішальну роль, особливо у воєнні, тяжкі часи для України.

С. Грачов у роботі «Їх поєднала авіація: Олег Антонов та Єлизавета Шахатуні» звертає увагу, що Є. Шахатуні зробила вагомий внесок у розвиток теорії міцності, аеропружності та ресурсу літальних апаратів. Їй належить винахід зварювання-склеювання конструкції літака, унаслідок чого термін експлуатації літаків збільшився до 45 тисяч годин. Під керівництвом цієї талановитої жінки-конструктора було створено групу «конструкційної міцності матеріалів». Група виконувала зовсім не жіночі відповідальні завдання, пов'язані з: виготовленням та випробуванням різних зразків та матеріалів на втомну міцність, тривалість зростання тріщин та в'язкість руйнування; покращенням властивостей матеріалів для силових деталей планера; проведенням аналізу зазначених результатів та виданням рекомендацій конструкторам. Кожен створений нею літак містить у собі частинку душі цієї видатної жінки-авіаконструктора.

Гендерна ідентичність, будучи однією з базових структур самосвідомості, відіграє важливу роль у процесах побудови життєвого плану, самовизначення, формування образу майбутнього. Таким чином, як визначає Тетяна Матієнко в роботі «Гендерні особливості професійного розвитку особистості», гендерна ідентичність, яка збігається з біологічною і психологічною статтю особистості, сприяє успішному самовизначенню, зокрема професійному, а також подальшому становленню професійного образу «Я». Розмита гендерна ідентичність, низька диференційованість статевих еталонів знижує вплив гендерної ідентифікації як механізму,

що впливає на вибір цінностей, становлення професійного образу «Я» та ставлення до себе як до професіонала.

Перспективи подальших досліджень гендерної ідентичності у професійному розвитку особистості в аерокосмічній галузі передбачають подальший поглиблений розгляд гендерної проблематики. Для забезпечення можливості отримання професійної кваліфікації необхідно удосконалювати моральні та психологічні сприйняття гендерної рівності у розподілі ролей та стереотипів поведінки у сфері не тільки виробництва, а і навчання. У навчальний процес необхідно вводити курси з ознайомлення гендерної проблематики.